

Ա.Ա. Պողոսյան

ՅԵՐԵՐ ՀԵՐՅԱԹ

891.710

7-97

1870
JAN 20 1870

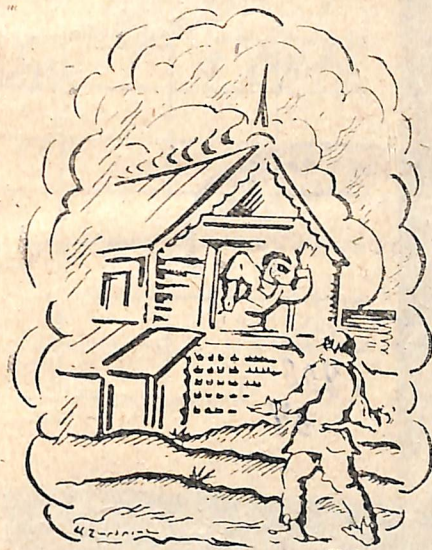
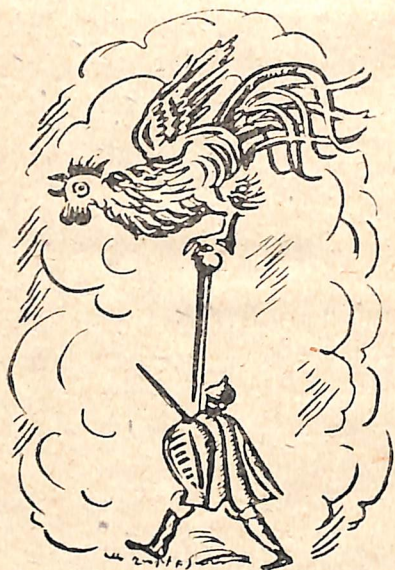
LOC. 1000
1870

А.С. Пушкин

ՔՅԻՂԻՄ Կ.Ս. Պոռեչու
Պ-97

Три сказки

ՅԵՐԵՔԵՐՅԱԹ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ЕРЕВАН 1937

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

23 .07. 2013

4839

1800
38

ՀԵՐՅԱԾ ՍԱԼԹԱՆ ԱՐԲԱՅԻՆԻՐԱ ՎՈՐԻՒ ՓԱ-
ՌԱՊՍԵՆՉ ԵՅՎ ՀԶՈՐ ԴՅՈՒՅԱԶՆ ԻՇԽԱՆ ԳՎԻԴՈՆ
ՍԱԼԹԱՆԻԶԻ ԵՅՎ ԳԵՂԵՅԿՈՒՂԻ ԱՐԲԱՅԱԴՈՒՍԵՐ
ԿԱՐԱՊԻ ՄԱՍԻՆ
1831

Յերեք աղջիկ, յերեք քույրեր,
Մանուկ եյին մինչ ուշ գիշեր:
— Թե թագուհի դառնամ հանկարծ,
Աղջիկներից մեկը ասաց.
— Յես կսարքեմ վողջ աշխարհում
Ուրախ մի քեֆ, լավ կերուխում:
— Թե թագուհի դառնամ հանկարծ,
Մյուս քույրիկը նրա ասաց.
— Վողջ աշխարհի համար մենակ,
Յես կըզործեմ քաթան բարակ:
— Թե թագուհի դառնամ հանկարծ,
Այն յերրորդն այսպես ասաց.
— Հայր արքայի համար մի որ
Յես կըծնեմ հսկա հզոր:

Հենց իր խոսքը նա ավարտեց,
Դուռը կամաց ճոռաց, բացվեց,
Սենյակ մտավ արքան գորեղ,
Այն յերկրի տերը ասեղ:
Ոոսակցութեան նա ընթացքում
Ցանկապատին մոտ է լինում.
Յեկ խոսքերը այն վերջինի
Նրա սրտին դուր են գալի.
— Վողջո՛ւյն, — ասավ, — իմ սիրունիկ,
Յեկ, թագուհի յեղիւր, աղջիկ:

Յեզի Ինձ համար ծնիր հսկա—
Սեպտեմբերի վերջը վոր դա:
Իսկ դուք, քույրեր, աղափնյակներ,
Թողեք հիմա սենյակը ձեր,
Յերկուսովը Ինձ հետ յեկեք,
Ինձ և քրոջը ձեր հեռեք:
Թող այս մեկը ջուրհակուհի,
Յեզի խոհարար մյուսը լինի:—
Բոլորն այսպես և հայր արքան
Դեպի պալատ ճամբա ընկան:
Արքան յերկար չպատրաստվեց,
Յերեկոյան դեմ պսակվեց.
Նստեց արքան աղնիվ քեֆին,
Հետն ել ջահել իր թագուհին:
Յեզի հյուրերն աղնիվ նրա
Մահճակալին փղոսկրյա
Պառկեցրեցին ջահելներին,
Հետո մենակ նրանց թողին:
Խոհարարը խոհանոցում,
Ջուրհակուհին լաց են լինում.
Կատարում են և նախանձում
Թագավորի պերճ ամուսնուհու:
Իսկ թագուհին ջահել հալով,
Իր խոստումը կատարելով,
Նույն գիշերն է հենց ծանրանում:

Պատերազմ եր այն կողմերում:
Մալթան արքան հրաժեշտ տվեց:
Ռաջ նժուլդին հետո նստեց,
Յեզի պատվիրեց իր ամուսնուն,

Հանուն սիրո՞ լինել խոհուհու:
Մինչդեռ արքան հեռուներում
Քաջ կովում եր, պատերազմում,
Կիրը ծնեց չքնաղ աղա,
Մի արշին եր բոյը նքա.
Իսկ թագուհին նրա կողքին,
Արծվի պես, պաշտպան ճագին,
Նա կանչում է մի սուրհանդակ,
Հորը գրում ուրախ նամակ:
Խոհարարը, Ջուրհակուհին,
Կինարմատը՝ կին - խնամին
Վնաս հասցնել վորոշեցին,
Սուրհանդակին բռնել տվին,
Մի ուրիշին ուղարկեցին,
Այսպես ասել պատվիրեցին.
— «Վոր ծնել է կինդ անա,
Վոչ աղջիկ է, վոչ ել աղա,
Վոչ ել մի գորտ, կամ թե մկնիկ,
Մի անձանոթ դադան փոքրիկ»:

Յերբ հայր արքան վողջը լսեց,
Սուրհանդակը ինչ հաղորդեց,
Խիստ զայրացավ, գոռաց ուժգին,
Ուղեց կախել սուրհանդակին,
Բայց փափկելով այս մեկ անգամ,
Սուրհանդակին տվավ հրաման,—
«Սպասեցեք դուք իմ դարձին,—
Ճշմարտությամբ արվող դատին»:

Սուրհանդակը ճամբա ընկալ,
Յեզ վերջապես պաշատ հասալ:
Սոհարարը, Չուխակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին
Թալանեղու հրաման տվին
Նբան մի լավ հարբեցրեցին.
Իսկ պարկի մեջ նրա դատարկ՝
Դրին ծածուկ ուրիշ նամակ:
Յեզ նույն որը հարբած ծառան
Մի ալապիսի բերեց հրաման.
—«Հրամայում եմ իշխաններին,
Վոր չուշացնեն, ժամանակին,
Յեզ մանկանը, և թագուհուն—
Ծածուկ զցեն ծովն անհուն»:
Դե ինչ արած... Ափսոսացին
Իշխանները թագավորին.
Ափսոսալով և թագուհուն՝
Ննջարան են խմբով մանում,
Կամքը հալանում թագավորի
Յեզ վիճակը իր սոսկալի:
Հենց հրամանն ընթերցեցին,
Յեզ թագուհուն, և տղային,
Տակառի մեջ նստեցրեցին,
Այն ձյութեցին, գլորեցին,
Մինչ ովկիանը հասցրին անհայտ,
Զե՛ Սալթանի հրամանն եր ալդ:

Կապույտ յերկնում աստղեր շողուն,
Կապույտ ծովում Չուրն և ծփում,
Ամպն և անցնում բիլ յերկնքում,

Յեզ տակառն և ծովում լողում:
Մեջը, ինչպես այրի մի կին,
Լաց և լինում խեղճ թագուհին,
Ուր մանուկն և իր մեծանում,
Ու ժամերով հասակ առնում:
Որն անցնում և, մայրն և վողբում,
Յեզ ալիքն և վողբին քշում—
—«Դու ալիք իմ, ժիր ալիք,
Դու ազատ ես ման գալի,
Յեզ ճողփում ես դու անվերջ,
Բարն ես սրում ծովի մեջ,
Դու ափերը հեղեղող,
Նափն ես փրկում խորտակվող,
Մի կործանի մեր հողին,
Մեզ հասցրու ցամաքին:
Յեզ ալիքը հնազանդվեց,
Իսկույն ափը դուրս հանեց
Նա տակառը շատ թեթև,
Հետո կամաց փախավ յետ:
Մայր ու մանուկ փրկվեցին,
Հողի բուրմունք զգացին:
Բայց տակառից ով կհաներ,
Պետք եր ասածուն ապավինել,
Վտաքի կանգնեց փոքրիկ վողբին,
Գլխով հենվեց առաստաղին,
Իր ուժերը մի քիչ լարեց,
—Պատուհան և մեզ պետք,—ասեց,
Փաշտե տակը փշրեց թեթև,
Յեզ դուրս յեկավ դեղի վերև:
Յեզ ազատված, մայրն ու տղան

Շուտով մի թուձբ և դաշտ տեսան,
Շուրջը ծովն եր բիլ անճանաչ,
Թմբի վրա կաղնի կանաչ:
Յեզ մտածեց սղան,—հարմար
Մի ընթրիք և պետք մեզ համար:—
Կաղնուց մի ճյուղ պոկեց այնտեղ,
Ծռեց, շինեց նա պիբի աղեղ,
Մետաքս յերիկ խաչից հանեց
Յեզ աղեղի վրա լարեց.
Յեղեզ կտրեց ձիգ ու յերկար,
Շինեց թեթև նետ սրածալը.
Գնաց հասավ հովտի ծայրին,
Վորս փնտռելու ծովի ափին:

Հենց վոր ծովին նա մոտեցավ,
Տնքոց լսեց մի սրտացավ,
Վատ եր գործը, թվաց նրան,
Անհանգիստ եր ծովի վրա,
Մի կարապ եր լողում ցածում,
Յինը վրան պտուշտ գործում.
Ճողվում եր աչն խեղճը ջրում
Շուրջը իրա վողջ պղտորում.
Յին ճանկերն եր իր արձակել
Յեզ կտուցն եր սրել, բացել:
Մեկ ել նետը յերգեց, անցավ,
Շաչեց, ցինի վզին կպավ
Յին ծովի մեջ արյուն թափեց,
Իր աղեղը սղան դցեց.
Տեսավ, ծովում ցինն և խեղզվում,
Թռչունի պես նա չի տնքում,

Ու կարապն և մոտից լողում,
Յինին կողքից կացահարում,
Արագացնում վերջը նրա—
Ծովում սուղում թեով իրա
Արքայորդուն դիմում խոսում
Յեզ մարդկային լեզվով ասում.—
—Արքայորդի, դու իմ փրկիչ,
Դու իմ գորեղ, քաջ ազատիչ,
Ո, մի տխրի աչն պատճառով,
Վոր չես ուտի յերեք դու որ,
Վոր քո նետը ծովում մնաց,
Յավալի չե, բայց ինչ արած.
Կվարձատրեմ բարութչունով,
Ծառայությամբ չես շատ շուտով:
Կարապ չեր, վոր դու փրկեցիր,
Մի աղջկան կյանք ավեցիր,
Սպանեցիր վոչ թե ցինի,
Այլ մի վհուկ չար կտխարդի:
Չեմ մոռանա յես քեզ յերբեք,
Ինձ կրգանես ամենուրեք.
Ել մի տխրի, դու չես դարձիր
Յեզ անուշիկ քուն վայելիր:

Թուով գնաց կարապը աչն.
Յեզ թագուհին ու իր սղան
Վորոշեցին քաղցած պառկել.
Որն եր արդեն վաղուց անցել:
Արքայորդին դարթնեց քնից,
Յերազնեբը քշեց գլխից,
Յեզ զարմացած տեսավ հանկարծ.

Շուտով մի թուձք և դաշտ տեսան,
Շուրջը ծովն եր բիլ անճանաչ,
Թմբի վրա կաղնի կանաչ:
Յեվ մտածեց տղան,—հարմար
Մի ընթրիք և պետք մեղ համար:—
Կաղնուց մի ճյուղ պոկեց այնտեղ,
Ծռեց, շինեց նա պիրկ աղեղ,
Մետաքս յերիզ խաչից հանեց
Յեվ աղեղի վրա լարեց.
Յեղեզ կտրեց ձիգ ու յերկար,
Շինեց թեթև նետ սրածայր.
Գնաց հասավ հովտի ծայրին,
Վորս փնտռելու ծովի ափին:

Հենց վոր ծովին նա մոտեցավ,
Տնքոց լսեց մի սրտացավ,
Վատ եր գործը, թվաց նրան,
Անհանգիստ եր ծովի վրա,
Մի կարապ եր լողում ցածում,
Յինը վրան պտույտ գործում.
Ճողփում եր այն խեղճը ջրում
Շուրջը իրա վողջ պղտորում.
Յին ճանկերն եր իր արձակել
Յեվ կտուցն եր սրել, բացել:
Մեկ ել նետը յերգեց, անցավ,
Շաչեց, ցինի վղին կպավ
Յին ծովի մեջ արյուն թափեց,
Իր աղեղը տղան գցից.
Տեսավ, ծովում ցինն և խեղդվում,
Թռչունի պես նա չի տնքում,

Ու կարապն և մոտից լողում,
Յինին կողքից կացահարում,
Սրագացնում վերջը երա—
Ծովում սուզում թևով իրա
Արքայորդուն գիմում խոսում.
Յեվ մարդկային լեզվով տառւմ.—
—Արքայորդի, դու իմ փրկիչ,
Դու իմ գորեղ, քաջ ազատիչ,
Ո, մի տխրի այն պատճառով,
Վոր չես ուտի յերեք դու որ,
Վոր քո նետը ծովում մնաց,
Յավալի չես, բայց ինչ արած.
Կվարձատրեմ բարութչունով,
Ծառայությամբ չես շատ շուտով:
Կարապ չեր, վոր դու փրկեցիր,
Մի աղջկան կցանք տվեցիր,
Սպանեցիր վոչ թե ցինի,
Այլ մի վհուկ չար կախարդի:
Չեմ մոռանա յես քեզ յերբեք,
Ինձ կըգտնես ամենուրեք,
Ել մի տխրի, դու չես գարձիր
Յեվ անուշիկ քուն վայելիր:

Թռավ գնաց կարապը այն.
Յեվ թագունին ու իր տղան
Վորոշեցին քաղցած պտուկել.
Որն եր արդեն վաղուց անցել:
Արքայորդին զարթնեց քնից,
Յերազնեը քչեց գլխից,
Յեվ զարմացած տեսավ հանկարծ,

Հսկա քաղաք դեմը կանդնած,
Պարիսպներով ատամնավոր:
Փայլուն, շողուն գմբեթներով
Պատի յետև յեկեղեցի,
Յեվ սուրբ վանքեր շատ գեղեցիկ:
Նա զպրթեցրեց մորը քնից,
Սա ախ քաշեց.— Ինչ կլինի,—
Ասավ տղան,— տեսնում եմ յես,
Զվարճանում ե կարասը հեզ:—
Մայր ու տղա քաղաք մտան,
Հենց պարսպի յետև անցան,
Լավեց ականջ ծակով զողանջ,
Ամեն կողմից զանգ և շառաչ:
Ժողովուրդն ե դեմից յեջնում,
Յեվ աստծուն փառաբանում:
Բազմած վոսկե պերճ կառքերում
Արքունիքն և դիմավորում,
Մեծարում են արքայորդուն,
Թագադրում, գլխին դնում,
Իշխանական գլխարկ նրան,
Տեր ընդունում իրենց վրան:
Մայրաքաղաք մտած անձամբ,
Մայր— Թագունու թույլով թշամբ,
Նա սկսեց կառավարել,
Իշխան Գվիդոն անուն կրել:
Ըզբոսնում ե քամին ծովում
Յեվ նավակն ե առաջ քշում,
Վոր վազում ե ջրով չերեր,
Պարզած ճերմակ առագաստներ:
Նավորդներն են շատ զարմանում,

1800
38

Յեվ նավակի վրա խմբվում,
Կղզու վրա իրենց ծանոթ
Հրաշք տեսնում նոր անձանոթ,
Վոսկե գմբեթ քաղաք մի նոր,
Նավահանգիստ մեծ, անսովոր.
Թնդանոթն ե սկսել կրակել,
Հրամայում ե նավին կանդնել:
Յեվ հյուրերը կանգ են առնում,
Այն Գվիդոնն ե նրանց կանչում,
Պատվիրում ե հյուրասիրել,
Հետո իրեն պատասխանել.—
Ի՞նչ եք հյուրեր իմ, դուք ծախում,
Դեպի ո՞ւր եք հիմա լողում:—
Նավորդները ի պատասխան.
— Մենք աշխարհը անցանք, տեսանք,
Յեվ ծախեցինք սամուրենի,
Յեվ սևագորշ մորթ ազվեսի.
Ժամանակն ե մեր լրացել,
Դեպ արևելք կուզենք դիմել,
Կղզու մոտով այն Բուլյանի,
Մինչ չերկիրը քաջ Սալթանի:
Ու իշխանը ասաց.— Հիմա,
Զեզ. պարոնայք, բարի ճամբա,
Ովկիանոսով, կապույտ ծովով
Մինչ Սալթանը ձեր փառավոր.
Բարև տարեք ինձնից նրան:—
Յերբ հյուրերը ճամբա ընկան,
Քաջ Գվիդոնը կանգնած ափին,
Տխուր նայեց ըրանց վազքին:
Հանկարծ տեսավ, հոսող ջրում

Այն կարասն ե ճերմակ լողում.
—Բարև՛, իշխան՛ն, չքնաղ, ջահել,
Ինչո՞ւ դեմքիդ ամպ ե իջել,
Յե՞վ ինչո՞ւ չես տխուր այգպես,—
Նա Գլխոտնին հարցրեց այսպես:
Իսկ իշխանը պատասխանեց.
—Միրտս ցավ ե կրծում մի մեծ,
Նա ճնշում ե ինձ, ջահելին,
Կուղեմ տեսնել հորս անդին:—
Իսկ կարապը:—Ահա թե ինչ,
Թռի՞ր ծովով խաղաղ և ջինջ,
Դու աչն նավին հասիր, նստիր,
Դե, իմ իշխանն, մոծակ դարձիր.—
Ու թևերով թափահարեց,
Շուրջը ջուրը նա շաղ տվեց,
Յե՞վ իշխանին գլխից մինչ վոտ
Ֆողեց թևով իրեն ջրոտ:
Ինչպես մի կետ նա փոքրացավ
Ու իշխանը մոծակ դարձավ.
Ծովով թռավ ծվծվալով,
Նավին հասավ նա շատ շուտով,
Վրան իջավ և կամացուկ
Խոր թագնվեց ճեղքում ծածուկ:
Աղձկում ե ուրախ քամին,
Յե՞վ նավակն ե վաղում կրկին,
Կղզու մոտով աչն Բույանի,
Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Յե՞վ յերկիրը աչն յերազած՝
Հեռուներում պարզ յերևաց:
Ափը իջան հյուրերն աչն,

Հրավիրում ե նրանց արքան:
Մինչև պալատ նրանց հետքով
Մեր կարիճն ե թռչում ողով,
Տեսավ, զուգված վոսկով փայլուն,
Սալթան արքան իր պալատում,
Գահի վրա, թագը գլխին,
Տխուր մի միտք իր ճակատին.
Խոհարարն ել, ջուհակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին,
Թագավորի կողքին հասել,
Հայացքներն են նրան հառել:
Յե՞վ հյուրասեր Սալթան արքան
Հյուրերի հետ նստեց սեղան,
Հարցրեց.—Հյուրեր, ի՞մ պարոնայք,
Այդ վճռտեղից, ինչպես յեկաք:
Ծովի աչն կողմ, լավ ե, թե վատ:
Յե՞վ ինչ հրաշք տեսաք անհայտ:—
Նավորդները ի պատասխան.
—Մենք աշխարհի շուրջը անցանք,
Ծովի աչն կողմ վատ չե, տեսանք,
Իսկ աշխարհում նոր մի հրաշք
Կար գահավեժ կղզի ծովում,
Վոչ-վոք վրան չեր բնակվում,
Տափաստան եր նա ամայի,
Յե՞վ մենավոր վրան կաղնի.
Իայց կանգնած ե հիմա այնտեղ
Նոր պալատով քաղաք անեղ,
Վոսկեզմբեթ յեկեղեցի,
Յե՞վ այգիներ շատ գեղեցիկ,
Ուր Գլխոտնն ե տերը ջահել,

Նա բարև ե քեզ ուղարկել:
Սալթան արքան շատ զարմացավ,
— Թե կենդանի մնամ,—ասավ,
Չքնաղ կղզին յես կայցելեմ
Յեվ Գվիդոնին հյուր կլինեմ:—
Խոհարարը, ջուլհակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին,
Չեն կամենում նրան թողնել
Չքնաղ կղզին այն այցելել:—
— Ի՞նչ հրաշք ե դա, վոր մի մեծ,—
Խոհարարը այսպես ասեց,—
Աչքով արեց նա խորամանկ.
— Ծովի ափին կանգնած քաղաք:
Գիտցեք, ինչը դատարկ բան չի.
Մի անտառում կա յեղևնի,
Տակը սկզուռը յերգ ե ասում,
Յեվ կաղին ե անվերջ կրծում:
Այդ կաղին ե վոչ հասարակ,
Վողջ կճեպը՝ վոսկի բարակ,
Իսկ միջուկը զմրուխտ անդին,
Ա՛յ թե հրաշք կասեն ինչին:
Չարմանում ե Սալթան արքան:
Կատարում ե մոծակն ա,ն,
Յեվ մորաքրոջ նստում աչքին,
Յեվ աջ աչքը խայթում կարգին:
Խոհարարը գույ՞ն ե գցում,
Ուշաթափվում ե կուրանում.
Քուլը, խնամի ե ծառաներ
Մոծակին են ուզում բռնել,
— Ա՛յ անիծված, անպետք մեկդ,

Հասեք, բռնեք՝ նրան այստեղ:—
Իսկ նա թռավ պատուհանից,
Իր յերկիրը հասավ նորից:
Ու իշխանը ծովի ափին
Ման ե դալիս տխուր կրկին:
Հանկարծ տեսավ հոսող ջրում
Այն կարապն ե ռեբմակ լողում:
— Բարև, իշխան, չքնաղ ջահել,
Դեմքիդ ինչ՞ա ամպ ե իջել,
Յեվ ինչ՞ա յես տխուր այդպես,—
Նա Գվիդոնին հարցրեց այսպես:
Ու իշխանը պատասխանեց.
— Սիրտս ցավ ե կրծում մի մեծ,
Այն հրաշքը զարմանալի
Յես ունենալ կուզենայի.—
Մի անտառում կա յեղևնի,
Մա հրաշք ե, դատարկ բան չի,
Սկյուռը տակին յերգ ե ասում,
Յեվ կաղին ե անվերջ կրծում:
Այդ կաղին ե վոչ հասարակ,
Վողջ կճեպը—վոսկի բարակ,
Իսկ միջուկը—զմրուխտ անդին,
Գուցե մարդիկ սուտ ասացին:—
Յեվ կարապն ե պատասխանում.
— Սկյուռի մասին ճիշտ են ասում,
Այդ հրաշքին ծանոթ եմ յես,
Բավ ե, իշխան, ինչքան տխրես,
Յես պատրաստ եմ միշտ ծառայել,
Քեզ բարեկամ ընդմիշտ լինել:—
Ու իշխանը քաջալերված,

Տունն և դառնում ուրախացած:
Բակը մտնում իր ընդարձակ.
Ի՞նչ և տեսնում:—Յեղևնու տակ
Մի սկյուռ և նստել փոքրիկ
Յեվ կաղին և կրծում վոսկի,
Միջից անգին զմրուխտ հանում
Յեվ կճեպն և նա հավաքում,
Կույտեր դարսում միատեսակ,
Շվիշվոցով յերգում արագ,
Բոլոր ազնիվ մարդկանց առաջ.
—«Դու իմ այգի, բաղնա կանաչ»:
Քաջ Գվիդոնը շատ դարմացավ.
—Շնորհակալ եմ,— այսպես ասավ,
—Ա՛յ թե կարապ, կուղեմ, վոր նա,
Ինձ պես մի լավ ուրախանա:—
Յեվ իշխանը սկյուռի համար
Շինել ամեց տուն բշուրեղյա.
Մոտը պահակ նա կանգնեցրեց,
Յեվ գրագրին նա պատվիրեց,
Կաղինները հաշվել անթիվ,
Իրեն ոգուտ, սկյուռին՝ պատիվ:

Ըզբոսնում և քամին ծովում,
Յեվ նավակն և առաջ քշում,
Վոր վազում և ջրով յերեր,
Բացած ձերմակ առագաստներ:
Անցնում կղզու ափից շատ մոտ,
Մեծ քաղաքի կողքով ծանոթ.
Թնդանոթն և սկսել կրակել,
Հրամայում և նավին կանգնել:

Յեվ հյուրերը կանգ են առնում,
Այն Գվիդոնն և նրանց կանչում,
Պատվիրում և հյուրասիրել,
Հետո իրեն պատասխանել
—Ի՞նչ եք, հյուրեր իմ, դուք ծախում,
Դեպի հր եք հիմա լողում:—
Նավորդները ի պատասխան.
—Մեծ աշխարհի շուրջը անցանք,
Յեվ ծախեցինք մենք նժույգներ,
Դոն ազնիվ ձի—մատակներ.
Ժամանակն և մեր լրացել,
Կուղենք հեռու ճամբա ընկնել,
Կղզու մոտով այն Բուլյանի,
Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Ու իշխանը ասաց,—հիմա,
Ձեզ պարոնայք, բարի ճամբա,
Ովկիանոսով, կապույտ ծովով,
Մինչ Սալթանը ձեր փառավոր.
Քեզ Գվիդոնը, ասեք, այսոր՝
Բարևում և Սալթան հզոր:

Գլուխ տալով քաջ իշխանին,
Նրանք ճամբա ընկան կրկին,
Իսկ իշխանը ափն և վազում,
Ուր կարապն և արդեն լողում,
Յեվ խնդրում ե՛—հոգիս նորից
Դեպ հեռուն և ձգտում սնից:—
Ու կարապը նրան իսկույն
Ծովի ջրով ցողեց փայլուն:
Յեվ իշխանը դարձավ մի ճանձ,

Թուով, գնաց ճամբով ճանաչ,
Ծովով թուով և յերկնքով,
Նավի ճեղքը մտավ շուտով:

Աղմկում և ուրախ քամին,
Յեզ նավակն և վազում կրկին,
Կղզու մոտով այն Բուլյանի,
Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Յեզ յերկիրն այն յերազած՝
Հեռուներում պարզ յերևաց:
Ափը իջան հյուրերն այն.
Հրավիրում և նրանց արքան.
Մինչև պալատ նրանց հետքով
Մեր կարիճն և թռչում ոգով.
Տեսավ, զուգված վոսկով փայլուն,
Սալթան արքան իր պալատում,
Գահի վրա, թագը գլխին,
Տխուր մի միտք իր ճակատին:
Ջուլհակուհին, կին—խնամին,
Սոհարարը՝ մի աչքանին
Կողքին նստել թագավորի,
Նմանվում են դողոշների:
Յեզ հյուրասեր Սալթան արքան
Հյուրերի հետ նստեց սեղան,
Հարցրեց.— Հյուրեր, իմ պարոնայք,
Այդ վճրտեղից, ի՞նչպես յեկաք,
Ծովի այն կողմ լճով և, թե՞ վատ,
Յեզ ի՞նչ հրաջք տեսաք անհայտ:—
Նավորդները ի պատասխան.
— Մենք աշխարհի շուրջը անցանք,

Վատ չե, ծովի այն կողմ տեսանք,
Իսկ աշխարհում, նոր մի հրաջք,
Ծովում կղզի կա մեն-մենակ,
Կղզու վրա, մի մեծ քաղաք,
Վոսկեզմբեթ յեկեղեցի
Յեզ դղյակներ շատ գեղեցիկ:
Պալատի դեմ— յեղևուռ ծառ,
Տակը— բյուրեղ տնակ պայծառ,
Մեջը սկչուռ մի ընտանի
Յեզ սրամիտ, և՛ կենդանի:
Նա յերգեր և սիրուն յերգում
Յեզ՝ կաղին և անվերջ կրծում:
Այդ կաղինը չե հասարակ,
Վողջ կճեպը— վոսկի բարակ,
Իսկ միջուկը— գմբուխ կանաչ,
Յեզ ծառաներ նրա առաջ՝
Ծառայում են նրան վայել:
Գրագրին են այնտեղ հանձնել,
Կաղինները հաշվել անգին:
Մեծարում և զորքն սկչուռին.
Կճեպներից դրամ են ձուլում,
Վոր աշխարհն և շրջագլում.
Յեզ գմբուխտն են ածում պահում,
Աղջիկները մառաններում:
Այնտեղ, հարուստ կղզու վրա
Պալատներ են, խրճիթ չկա,
Ուր Գվիզոնն և— տերը ջահել,
Նա բարև և քեզ ուղարկել.—
Սալթան արքան շատ դարմացավ.
— Թե կենդանի մնամ,— ասավ,

—Չքնաղ կղզին յես կայցելեմ,
Յեվ Գվիդոնին հյուր կլինեմ:—
Խոհարերը, Չուլհակուհին,
Կինարմատը՝—կին խնամին,
Չես կամենում նրան թողնել,
Չքնաղ կղզին այն այցելել:
Գաղտագողի ծիծաղելով,
Չուլհակուհին ասավ,—հրաշքով
Չես զարմացնի դու մեզ իսկի,
Սկյուռը քար է կրծում վոսկի,
Թափում վոսկին այն շահաբեր,
Չմրուխտներից դիզում կույտեր,
Չես զարմացնի դրանով դու մեզ
Ճշմարտություն, թե սուտ ասես:
Հրաշք կա ուրիշ, զարմանալի,
Ծոփն է ուռչում փոթորկալի,
Յեռ է դալիս, ուժեղ վոռնում,
Դատարկ ափի վրա ցատկում,
Տարածվում է շառաչելով,
Յեվ մնում է ափին շուտով,
Պատյաններով բոցավառվող
Յերեսուն յերեք կտրիճ քայլող:
Դյուցազներ են վողջը սիրուն,
Հսկաներ են ջահել, նախշուն,
Ընտիր հասակ, միատեսակ,
Յեվ հետները քաջ, համարձակ,
Սկածովը—քեռին նրանց,
Այ քեզ հրաշք չտեսնված:—
Յեվ հյուրերն են խելոք լոել,
Չես ել ուզում հակաճառել:

Զարմացել է Սալթան արքան,
Կատաղում է Գվիդոնն այն,
Մորաքրոջն է հասնում տղզում
Յեվ ձախ աչքի վրա նստում:
Գուհնը կորցրեց Չուլհակուհին,
Յեվ կուրացավ նույն վայրկյանին:
Շուրջը աղմուկ,—բռնիր, բռնիր...
Դե շուտ ճխլիր, դրան սպասիր,
—Այ թե յես քեզ, սպասիր...—Նորից
Քաջ իշխանը պատուհանից
Թռավ հասավ յերկիրը իր,
Կապույտ ծովով անծայրածիր:
Ու իշխանը ծովի ափին
Ման է գալիս տխուր կրկին:
Հանկարծ տեսավ, հոսող ջրում,
Այն կարապն է ճերմակ լողում:
—Բարե՛, իշխան, չքնաղ ջահել,
Ինչո՞ւ դեմքիդ ամպ է իջել,
Յեվ ինչո՞ւ լես տխուր այդպես:—
Նա Գվիդոնին հարցրեց այսպես:
Ու իշխանը պատասխանեց.
—Միտոս ցավ է կրծում մի մեծ,
Այն հրաշքը հիանալի
Իմ յերկրում կուզեմ լինի:
—Ի՞նչ հրաշք է զարմանալի:
—Անդ ուռչում է փոթորկալի
Ովկիանը, ուժեղ վոռնում,
Դատարկ ափի վրա ցատկում,
Տարածվում է շառաչելով,
Յեվ մնում են ափին շուտով,

Պատյաններով բոցավառվող,
Յերեսուն յերեք կտրիճ քայլող,
Դյուցազներ են վողջը սիրուն:
Հսկաներ են ջահել, նախշուն:
Միահասակ, — նրանց կողքին,
Սևածովը՝ ծերուկ քեռին:
Յեվ կարապն է պատասխանում.
— Ահա թե քեզ ինչն է հուզում,
Մի մտածի, դու իմ հողյակ,
Այդ հրաշքին յես եմ տեղյակ.
Դյուցազները — ծովի ազատ,
Յեղբայրներն են իմ հարազատ:
Գնն, իշխան, ել մի տխրիր,
Յեղբայրներիս քեզ մոտ սպասիր:
Յեվ իշխանը հանդարտ քայլեց,
Աշտարակի գլխին նստեց,
Ծովին սկսեց նայել անփուլթ...
Ծփաց հանկարծ ծովը կապույտ,
Աղմկելով նա տարածվեց,
Հասավ ափին, վրան թողեց
Յերեսուն յերեք կտրիճ քայլող,
Պատյաններով բոցավառվող:
Հսկաներն են զույգ-զույգ քայլում.
Յեվ ալեզարդ մազով փայլուն
Ծեր քեռին է առաջնորդում,
Դեպի քաղաք նրանց տանում:
Քաջ Գվիղոնը իջավ, շտապեց,
Իր հյուրերին դիմավորեց:
Ժողովուրդն է նույնպես վազում:

Իշխանին է քեռին ասում.
— Մեզ կարապն է այն ուղարկել,
Յեվ այսպես է խիստ հրամայել,
Պերճ քաղաքը քո պահպանել,
Շրջագայել մի լավ հսկել:
Այսուհետև մենք ամեն որ,
Միշտ միասին, ճամբով սովոր,
Պարսպի մոտ, ծովի միջև,
Դուրս ենք գալու մենք ջրերից:
Կտեսնվենք մենք շատ շուտով,
Ժամն է ծովը իջնել լամբով.
Ծանր է ողբ մեզ յերկրի...
Յեվ տուն դարձան նրանք կրկին:

Ըղբոսնում է քամին ծովում
Յեվ նավակն է առաջ քշում,
Նա վազում է ջրով յերեք,
Պարզած ձերմակ առազաստներ:
Անցնում կղզու ափից շատ մոտ,
Մեծ քաղաքի կողքով ծանոթ.
Թնդանոթն է սկսել կրակել,
Հրամայում է նավին կանգնել:
Յեվ հյուրերը կանգ են առնում,
Այն Գվիղոնն է նրանց կանչում,
Պատվիրում է հյուրասիրել
Հետո իրեն պատասխանել.
— Ի՞նչ էք, հյուրեր իմ, դուք ծախում,
Դեպի ուր եք հիմա լողում:—
Նավորդները ի պատասխան.
— Մենք աշխարհը անցանք, տեսանք,
Յեվ ծախեցինք փայլուն պողպատ,

Դեղին վոսկի, մաքուր արծաթ.
Փամանակն և մեր լրացել,
Կուզենք հեռու ճամբա ընկնել,
Կղզու մոտով այն Բույանի,
Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Ու իշխանը ասաց.—հիմա,
Ձեզ, պարոնայք, բարի ճամբա,
Ովկիանոսով, կապույտ ծովով,
Մինչ Սալթանը ձեր փառավոր:
—Քեզ, Դվիդոնը, ասեք նրան,
Բարևում ե, զորեղ Սալթան...

Գլուխ տալով քաջ Դվիդոնին,
Նրանք ճամբա ընկան կրկին:
Իսկ իշխանը ափն է վազում,
Ուր կարապն է արդեն լողում,
Յեվ խնդրում է՝ հոգիս նորից
Դեպի հեռուն և ձգտում տնից:—
Ու կարապը նրան իսկույն
Ծովի ջրով ցողեց փայլուն:
Այստեղ նորից նա փոքրացավ,
Իշամեղու հանկարծ դարձավ,
Հետո թռավ և տղազաց,
Նավին հասավ, իջավ նա ցած,
Նավախելի վրա նստեց
Յեվ ծակի մեջ նա թագնովեց:

Աղմկում է ուրախ քամին,
Յեվ նավակն է վազում կրկին,
Կղզու մոտով այն Բույանի,

Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Յեվ յերկիրը, այն յերազած՝
Հեռուներում պարզ յերևաց:
Ափն իջան հյուրերն այն,
Հրավիրում է նրանց արքան,
Մինչև պալատ նրանց հետքով,
Մեր կտրիճն և թռչում ողով:
Տեսավ, զուգված վոսկով փայլուն,
Սալթան արքան իր պալատում,
Գահի վրա՝ թագը գլխին,
Տխուր մի միտք իր ճակատին:
Սոհարարը, ջուհակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին,
Թագավորի կողքին նստել,
Յերեքովը, չորս աչք ունեն:
Յեվ հյուրասեր Սալթան արքան
Հյուրերի հետ նստեց սեղան:
Հարցրեց,—հյուրեր, իմ պարոնայք,
Այդ վիրտեղից, ինչպես յեկաք,
Ծովի այն կողմ լավ է, թե՛ վատ,
Յեվ ինչ հրաշք տեսաք անհայտ:—
Նավորդները ի պատասխան.
—Մենք աշխարհի շուրջը անցանք,
Վատ չե ծովի այն կողմ տեսանք,
Իսկ աշխարհում—նոր մի հրաշք,
Ծովում կղզի կա մեն-մենակ,
Կղզու վրա մի մեծ քաղաք,
Անտեղ հրաշք զարմանալի,
Ծովն և ուռչում փոթորկալի,
Յեւ և գալիս, ուժեղ վռնում,

Դեղին վոսկի, մաքուր արծաթ.
Ժամանակն ե մեր լրացել,
Կուզենք հեռու ճամբա ընկնել,
Կղզու մոտով այն Բուլանի,
Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Ու իշխանը ասաց.—հիմա,
Ձեզ, պարոնայք, բարի ճամբա,
Ովկիանոսով, կապույտ ծովով,
Մինչ Սալթանը ձեր փառավոր:
—Քեզ, Գվիգոնը, ասեք նրան,
Բարևում ե, զորեղ Սալթան...

Գլուխ տալով քաջ Գվիգոնին,
Նրանք ճամբա ընկան կրկին:
Իսկ իշխանը ափն ե վազում,
Ուր կարապն ե արգեն լողում,
Յեվ խնդրում ե՝ հողիս նորից
Դեպի հեռուն ե ձգտում տնից:—
Ու կարապը նրան իսկույն
Ծովի ջրով ցողեց փայլուն:
Այստեղ նորից նա փոքրացավ,
Իշամեղու հանկարծ դարձավ,
Հետո թռավ և տղազաց,
Նավին հասավ, իջավ նա ցած,
Նավախելի վրա նստեց
Յեվ ծակի մեջ նա թագնվեց:

Ազմկում ե ուրախ քամին,
Յեվ նավակն ե վազում կրկին,
Կղզու մոտով այն Բուլանի,

Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Յեվ յերկիրը, այն յերազած՝
Հեռուներում պարզ յերևաց:
Ափն իջան հյուրերն այն,
Հրավիրում ե նրանց արքան,
Մինչև պալատ նրանց հետքով,
Մեր կարիճն ե թռչում ողով:
Տեսավ, զուգված վոսկով փայլուն,
Սալթան արքան իր պալատում,
Գահի վրա՝ թագը գլխին,
Տխուր մի միտք իր ճակատին:
Սոհարարը, ջուլհակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին,
Թագավորի կողքին նստել,
Յերեքովը, չորս աչք ունեն:
Յեվ հյուրասեր Սալթան արքան
Հյուրերի հետ նստեց սեղան:
Հարցրեց,—հյուրեր, իմ պարոնայք,
Այդ վճիռեղից, ինչպես յեկաք,
Ծովի այն կողմ լավ ե, թե՛ վատ,
Յեվ ի՞նչ հրաշք տեսաք անհայտ:—
Նավորդները ի պատասխան.
—Մենք աշխարհի շուրջը անցանք,
Վատ չե ծովի այն կողմ տեսանք,
Իսկ աշխարհում—նոր մի հրաշք,
Ծովում կղզի կա մեն-մենակ,
Կղզու վրա մի մեծ քաղաք,
Այնտեղ հրաշք զարմանալի,
Ծովն ե ուռչում փոթորկալի,
Յեւ ե գալիս, ուժեղ վունում,

Դատարկ ամի վրա ցատկում
Տարածվում ե շառաչելով,
Յեվ մնում են ամիին շուտով
Յերեսոսն յերեք կտրիճ քայլող,
Պատյաններով վոսկի—վառվող,
Դյուցազներ են վողջը սիրուն,
Հսկաներ են ջահել, նախշուն,
Միահասակ,—նրանց կողքին,
Սևածովը՝ ձերուկ քեռին
Դուրս ե գալիս ծովից յեռուն,
Նրանց զույգ-զույգ ամին ե բերում,
Վոր պահպանեն նրանք կղզին
Յեվ շուրջ բոլոր հսկեն կարգին:
Չկա այդպես վստահելի,
Քաջ, ջանասեր զորք ավելի:
Անդ Գվիդոնն ե տերը ջահել,
Նա բարն ե քեզ ուղարկել:—
Սալթան արքան շատ զարմացավ,
—Թե կենդանի մնամ,—ասավ,
Չքնաղ կղզին յես կայցելեմ,
Յեվ Գվիդոնին հյուր կլինեմ:—
Խոհարարը, շուրհակունին,
Վոչինչ չաւին,—իսկ խնամին
Քմծիծաղով ասավ այսպես.
—Չեք զարմացնի զրանով դուք մեզ,
Վոր մարդիկ են ծովից յելնում
Յեվ շուրջ բոլոր այնտեղ հսկում:
Ճիշտ են ասում, թե սուտ խոսում:
Այստեղ հրաշք յես չեմ տեսնում:
Կա մի հրաշք մեր աշխարհում,

Ճիշտ լուբեր են միշտ պտավում:
Ծովի ալն կողմ կա դշխունի,
Աչքդ իսկի, չես հեռացնի,
Լույսն ե սրվա՝ խավարեցնում,
Նա գիշերն ե լուսավորում:
Ծամի տակին փայլուն լուսնյակ,
Իսկ ճակատին աստղ—արեգակ:
Իրեն այնպես վեճ ե պահում,
Սիրամարգ ե կարծես քայլում:
Իսկ ինչպես ե ասում, խոսում,
Գեան ե կարծես մեղմիկ հոսում:
Կարելի յե ասել—հրաշք,
Չտեսնված այ ձեզ զարմանք:
Յեվ հյուրերն են խելոք լուել,
Չեն ել ուզում հակաճառել:
Չարմանում ե արքան կրկին,
Կատաղում ե արքայորդին,
Բայց խղճալով իր տատիկին,
Ել չի նստում նրա աչքին,
Այլ ազգում ե և պտավում,
Քթի վրա ուղիղ նստում,
Քթին ե խայթում:—Մեկ ել անա,
Մի մեծ բշտիկ քթի վրա:
Յեվ գոռում են վողջ անաբեկ.
—Ի սեր ասածս, շուտով ոգնեք,
—Հեյ, պահակներ, բունեք շուտով,
Դե, ճխեցեք դրան վոտքով,
—Ա՛յ քեզ, սպասիր:—Պատուհանից
Իշամեղուն թռավ նորից,
Իր յերկիրը հասավ շուտով,

Գնաց, անցավ կապույտ ծովով:
Ու իշխանը ծովի ափին
Ման ե գալիս տխուր կրկին:
Հանկարծ տեսավ, հոսող ջրում,
Այն կարապն ե ճերմակ լողում:
— Բարե, իշխան, չճնաղ, Չահել,
Ինչո՞ւ գեմքիդ ամպ ե իջել,
Յե՞վ ինչո՞ւ յես տխուր այդպես,—
Նա Գլխո՞նին հարցրեց այսպես:
Ու իշխանը պատասխանեց.
— Միրտս ցավ ե կրժում մի մեծ,
Վոր բոլորն են ամուսնանում,
Յես եմ մենակ այսպես մնում:—
— Իսկ դու գո՞ւցե մեկին գիտես,—
— Աշխարհումս կա մի այնպես,
Արքայադուստր գեղեցկուհի,
Վորից աչքդ չես հեռացնի,
Լույսն ե որվա խավարեցնում,
Յե՞վ գիշերն ե լուսավորում:
Ծամի տակին փայլուն լուսնյակ,
Իսկ ճակատին աստղ—արեգակ:
Իրեն այնպես վեճ ե պահում,
Միրամարդ ե կարծես քայլում:
Իսկ ինչպես ե ասում, խոսում,
Գետն ե կարծես մեղմիկ հոսում:
— Այդ բոլորը ճիշտ ե, ասա,—
Պատասխանին սպասում ե նա:
Յե՞վ կարապն ե ճերմակ լռել,
Հետո սկսեց այսպես խոսել.
— Կա այդպիսի աղջիկ, իշխան

Բայց ձեռնոց չի կինը՝ նրան
Ճերմակ ձեռքից դեն չես գցի,
Գոտու յետև խո չես թագցնի:
Կծառայեմ քեզ խորհուրդով.
Լսիր, հասիր վողջին մտքով,
Լավ խելք արա, իշխան, կրկին:
Վոր չըզդճաս հետո իսկի:—
Յե՞վ իշխանը սկսեց յերգվել,
Վոր ուղում ե նա պահվել,
Վոր նա արդեն սրա մասին
Մտածել ե ճանապարհին,
Վոր պատրաստ ե նա մոլեգին,
Այն դշտուհու համար անգին,
Գնալ վոտքով, փնտռել հեռու,
Յո՞թ սարերի յեռևներում:
Իսկ կարապը խոր ախ քաշեց.
— Ինչո՞ւ հեռու—նրան ասեց,—
— Գիտցիր, մոտ ե բաղդդ այնքան,
Այն դշտուհին յես եմ, իշխան:—
Նա թևերը թափահարեց.
Ալիքների մոտով սահեց,
Ափը իջավ վերից ահա,
Թփերի մեջ ձտավ անահ.
Թպրտալով թափահարվեց,
Յե՞վ դշտուհի դարձավ, փոխվեց.
Ծամի տակին փայլուն լուսնյակ,
Իսկ ճակատին աստղ—արեգակ:
Իրեն այնպես վեճ ե պահում,
Միրամարդ ե կարծես քայլում:
Իսկ ինչպես ե ասում, խոսում,

Փետն ե կարծես մեղմիկ հոսում:
Ու իշխանն ե նրան գրկում,
Ճերմակ կրծքին ամուր սեղմում.
Հետո ձեռքից նրա բռնում,
Իր մայրիկի մոտ ե բերում,
Յեվ վոտքերն ե ընկնում խնդրում,
Աղաչելով հեզ՝ հնազանդ,
— Դու, ախրուհի, մայր հարազատ,
Կին եմ ընտրել յես ինձ համար,
Բեզ ել՝ ազջիկ լսող հարմար:
Մենք խնդրում ենք, վոր դու որհնես,
Յերկուսիս ել թույլ տաս դու մեզ,
Ապրել սիրով ե միասին,
— Դե մեզ որհնի,— նրան ասին:
Յեվ հնազանդ գլխի վրա
Սրբապատկեր վերցրած ահա,
Մայրն ե լալիս, ասում. — Վորդիք,
Ասոված կլանքում կվարձատրի:—
Քաջ իշխանը ել չսպասեց,
Նա դշխուհու հետ պսակվեց.
Յեվ ապրեցին նրանք սիրով,
Նորածնի սպասելով:

Ըզբոսնում ե քամին ծովում,
Յեվ նավակն ե առաջ քշում,
Վոր վազում ե ջրով յերեր,
Բացած ձերմակ առազաստներ:
Անցնում կղզու ափից շատ մոտ,
Մեծ քաղաքի կողքով ծանոթ.
Թնդանոթն ե սկսել կրակել,

Հրամայում ե նավին կանգնել:
Յեվ հյուրերը կանգ են առնում,
Այն Գվիդոնն ե նրանց կանչում,
Պատվիրում ե հյուրասիրել,
Հետո իրեն պատասխանել.
— Ի՞նչ եք, հյուրեր իմ, դուք ծախում,
Յեվ դեպի ուր հիմա լողում:
Նավորդները ի պատասխան.
— Մենք աշխարհը անցանք, տեսանք,
Ուր ծախեցինք ամեն տեսակ
Յեվ անքանակ անհայտ ապրանք:
Ժամանակն ե մեր լրացել
Կուզենք հեռու ճամբա ընկնել
Կղզու մոտով այն Բուլջանի,
Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Ու իշխանը ասաց. — Հիմա,
Ձեզ, պարոնայք, բարի ճամբա,
Ովկիանոսով, կապույտ ծովով,
Մինչ Սալթանը ձեր փառավոր:
Բայց հիշեցրեք նրան միայն,
Թագավորին ձեր անուման,
Խոստացել ե մեզ այցելել,
Բայց մինչ այժմ նա չի յեկել:
Բարեցեք ինձնից նրան:—
Յեվ հյուրերին այս մեկ անգամ
Քաջ Գվիդոնը չհեռեց,
Իր կնոջից չբաժանվեց:
Աղմկում ե ուրախ քամին
Յեվ նավակն ե վազում կրկին,
Կղզու մոտով այն Բուլջանի,

Դեպ յերկիրը քաջ Սալթանի:
Յեվ յերկիրը այն յերազած՝
Հեռուներում պարզ յերևաց:
Ափը իջան հյուրերն այն,
Հրավիրում ե նրանց արքան:
Տեսան, զուզված թագով փայլուն:
Սալթան արքան իր պալատում,
Խոհարարն ել, շուրհակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին,
Թագավորի կողքին նստել,
Յերեքովը չորս աչք ունեն,
Յեվ հյուրասեր Սալթան արքան
Հյուրերի հետ նստեց սեղան:
Հարցրեց—Հյուրեր, իմ պարոնայք,
Այդ վճիռեղից՝ ի՞նչպես յեկաք:
Ծովի այն կողմ լավ ե, թե՞ վատ,
Յեվ ի՞նչ հրաշք տեսաք անհայտ—
Նավորդները ի պատասխան.
—Մենք աշխարհի շուրջը անցանք,
Վատ չե ծովի այն կողմ տեսանք,
Իսկ աշխարհում նոր մի հրաշք՝
Ծովում կղզի կա մեն-մենակ,
Կղզու վրա մի մեծ քաղաք,
Վոսկեզմբեթ յեկեղեցի:
Յեվ այգիներ շատ գեղեցիկ:
Պալատի դեմ յեղևնու ծառ,
Տակը բյուրեղ տնակ պայծառ,
Մեջը սկզուռ մի ընտանի,
Յեվ սրամիտ, և՛ կենդանի:
Նա յերգեր ե սիրուն ասում:

Յեվ կաղին ե անփերջ կրծում:
Իսկ կաղինը չե հասարակ,
Վողջ կճեպը՝ վոսկի բարակ,
Իսկ միջուկը—զմբուխ կանաչ,
Յեվ ծառաներ նրա առաջ:
Ուրիշ հրաշք զարմանալի՝
Անդ ուռչում ե փոթորկալի,
Յեռ ե գալիս ծովը, վռնում,
Դատարկ ափի վրա ցատկում,
Տարածվում ե արագ վազքով,
Յեվ մնում են ափին զուտով,
Պատյաններով բոցավառվող,
Յերեսուն չերեք կտրիճ քայլող,
Դյուցազներ են նրանք սիրուն,
Հսկաներ են ջահել, նախշուն,
Միահասակ,—նրանց կողքին
Սևածովը՝ ծերուկ քեռին:
Չկա այդպես վստահելի,
Քաջ, ջանասեր զորք ավելի,
Իսկ իշխանը մի կին ունի,
Աչքդ իսկի չես հեռացնի:
Լույսն ե որվա խավարեցնում,
Նա գշերն ե լուսավորում,
Ծամի տակին փայլուն լուսնյակ,
Իսկ ճակատին աստղ—արեգակ:
Անդ Գվիդոնն ե տերը ջահել,
Մեծարում են նրան վայել:
Ուղարկում ե նա քեղ բարե,
Նախատում ե նա քեղ թեթև,
— Խոստացել ե մեզ այցելել,

Բայց դեռ մեղ մտտ նա չի չեկել—
Արքան այստեղ չհամբերեց,
Նավատորմը իր պատրաստեց:
Խոհարարն ել, ջուլհակուհին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին
Չեն կամենում նրան թողնել,
Չքնաղ կղզին այն այցելել:
Սալթան արքան ուշ չի գարձնում
Յեվ այսպես ե նրաց զսպում.
—Յես արքա յեմ, թե յերեխա,—
Նա ասում ե լուրջ ու վստահ.
—Յես մեկնում եմ.—վոտքով գոփեց,
Յեվ դուրս յեկավ, դուռը խփեց:

Քաջ Գվիդոնն ե տանը նստել,
Ըսկսել ե ծովին նայել,
Վոր հանդարտ ե և չի հուզվում,
Թփրաում ե,՝ մեղմիկ ծփում:
Իսկ լազուրե հեռուններում
Մեծ նավատորմ ե յերևում.
Ովկիանոսում նավեր քանի,
Նավատորմն ե այդ Սալթանի:
Յեվ Գվիդոնը տեղից թռավ,
Բարձր ձայնով կանչեց ասավ.
—Մայր հարազատ, դու իմ անել,
Իշխանուհի դու ել ջահել,
Շուտով նայեք, տեսեք այնտեղ,
Իմ հայրիկն ե գալիս այստեղ—
Նավատորմն մոտ ե կղզուն
Նա դիտակով հորն ե նայում:

Հայրն ե կանգնել նավին անա,
Յեվ նայում ե իրենց վրա.
Հետն են յեկել ջուլհակուհին,
Խոհարարը և խնամին:
Յեվ բոլորն են շատ զարմանում,
Յերբ յերկիրն են անհայտ տեսնում:
Կրակում են թնդանոթից,
Զիլ զողանջներ դանդատունից:
Քաջ Գվիդոնը ավին ե իջնում
Յեվ արքային դիմավորում,
Հետը յեկած ջուլհակուհուն,
Խոհարարին և խնամուն:
Քաղաք տարավ նա արքային
Յեվ չխոսեց ամենեին:

Դեպ պալատ են նրանք գիմում:
Դարպասի մոտ դրանով վաչլուն,
Արքայի դեմ, քաջ, անվներ,
Յերեսուն յերեք հրաշք դյուցազներ:
Կտրիճներ են վողջը սիրուն,
Հսկաներ են ջահել նախուն:
Միահասակ.—նրանց կողքին
Սևածովը՝ ծերուկ քեռին:
Յերբ լախն բակը արքան մտավ,
Մեծ յեղենի այնտեղ տեսավ,
Տակը սկյուռն յերգ ե ասում
Յեվ կաղին ե վոսկի կրծում.
Միջից կանաչ զմրուխտ հանում,
Պարկի մեջ ե այն հավաքում:
Յեվ շուրջ բոլոր այն մեծ բակում,

Թափած կճեպ վոսկի, փայլուն:
Մեկ եւ հանկարծ ուրիշ հրաշք,
Իշխանունի իսկ մի դարմանք,
Ծամի տակին փայլուն լուսնյակ,
Իսկ ճակատին ասող—արեգակ:
Իրեն այնպես վեհ եւ պահում,
Միրամարգ եւ կարծես քայլում.
Սկեսուրին եւ առաջնորդում,
Չեռքից բռնած սենյակ բերում:
Ճանաչում եւ նրան արքան,
Բարախում եւ սիրտն արագ,
—Ի՞նչ եմ տեսնում, այ քեզ դարմանք.
—Ի՞նչպես,—չունչն եւ հազիվ պահում,
Լաց եւ լինում եւ արտասվում,
Թագունուն եւ սեղմում կրծքին,
Վորդու հետ եւ ջահել հարսին:
Յերբ նստեցին սեղան մեկտեղ,
Սկսվեց մի քեֆ ուրախ աջնտեղ:
Խոհարարն եւ, ջուրհակունին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին
Թագնվել են անկյուններում,
Հագիվ գտան նրանց մթնում:
Այստեղ նրանք լուրրն ապին
Յեվ լաց յեղան, մեղանչեցին:
Բայց այս անգամ ուրախ արքան
Նրանց թողեց, վոր տուն դառնան:
Որը անցավ—ե Սալթանին
Կիսահարբած քնացրեցին:
Այնտեղ չես եւ շատ խմեցի,
Միայն ընխս թաթախեցի:

ՀԵՐՅԱԹ ՉԵՆՈՐՈՒ ՅԵՎ ՉԵՆԿԻՒ ՄԱՍԻՆ
1833

Թափած կճեպ վոսկի, փայլուն:
Մեկ եւ հանկարծ ուրիշ հրաշք:
Իշխանունի իսկ մի դարմանք,
Ծամի տակին փայլուն լուսնյակ,
Իսկ ճակատին աստղ—արեգակ:
Իրեն այնպես վեհ եւ պահում,
Սիրամարգ եւ կարծես քայլում.
Սկեսուերին եւ առաջնորդում,
Ձեռքից բռնած սենյակ բերում:
Ճանաչում եւ նրան արքան,
Բարախում եւ սիրտն արագ,
— Ի՞նչ եմ տեսնում, այ քեզ զարմանք.
— Ի՞նչպես,— շունչն եւ հազիվ պահում,
Լաց եւ լինում եւ արտասվում,
Թագունուն եւ սեղմում կրծքին,
Վորդու հետ եւ ջահել հարսին:
Յերբ նստեցին սեղան մեկտեղ,
Սկսվեց մի քեֆ ուրախ այնտեղ:
Խոհարարն եւ, ջուլհակունին,
Կինարմատը՝ կին—խնամին
Թագնվել են անկյուններում,
Հազիվ գտան նրանց միջում:
Այստեղ նրանք լուրրն ասին
Յեվ լաց յեղան, մեղանչեցին:
Իայց այս անգամ ուրախ արքան
Նրանց թողեց, վոր տուն գառնան:
Որը անցավ—եւ Սալթանին
Կիսահարբած քնացրեցին:
Այնտեղ չես եւ շատ խմեցի,
Միայն ընթաց թաթախեցի:

ՀԵՐՅԱԹ ԶԵՆՈՐՄԻ ՅԵՎ ԶԵՆՈՒԹ ՄՍՍԻՆ
1833

Մի ծերուկ ձկնորս և կինը պատռվ
Բնակվում էին կապուչա ծովի մոտ.
Այսպես հողաշեն մի հին տնակում
Յերեսուն-չերեք տարի ապրեցին:
Ծերուկը ցանցով միշտ ձուկ էր բռնում,
Պառաֆը ել նստած իր թեչն եր մանում:
Ծերուկը մի որ ծովը ցանց ձգեց,
Յանցը դուրս յեկավ, լեփ լեցուն տիրմով-
նա ցանցը մեկ ել ծովի մեջ ձգեց,
Յանցը դուրս յեկավ ծովային խոտով-
նա յերրորդ անգամ ցանցը ծով ձգեց,
Յանցը ափ հանեց մի փոքրիկ ձկնիկ.
Վոչ թե հաւարակ, այլ վոսկի ձկնիկ:
Ձկնիկը վոսկի սկսեց խոսել,
Մարդկային լեզվով այսպես պերսել—
—Թող, դու ալետր, ինձ ծովը նորից,
Թանկագին փրկանք քեզ կվճարեմ,
Ինչ սիրադ ուզի, կտամ փոխարեն:
Ծերը զարմացավ, սաստիկ վախեցավ,
Յեռեսունչերեք նա տարվա ձկնորս,
Չեր լսել յերեք, վոր ձուկը խոսի.
Յեվ նա ազատեց վոսկի ձկնիկին,
Յեվ հեաը խոսեց այսպես սիրալիր—
—Տեր աստված քեզ հեա, իմ վոսկի ձկնիկ,
Բո փրկանքն ինձ իսկի պեաք ել չի:

Գնա քեզ համար դու ծովը կապուլտ,
Ջրերում լողա ազատ և անփուլթ,

Ծերը տուն դարձավ պառավ կնոջ մոտ:
Հրաշքի մասին պատմեց պառավին,
— Այսոր վորսացի յես փոքրիկ ձկնիկ,
Վոչ թե հասարակ, այլ վոսկի ձկնիկ,
Ուղիղ մեր լեզվով ձկնիկն եր խոսում,
Նա խնդրում եր ինձ թողնեմ կապուլտ ծով,
Խոստանում եր ինձ թանկագին փրկանք,
Ինչ սիրտս ուզի տալիս փոխարեն:
Նրանից փրկանք յես չվերցրեցի
Յեվ այնպես թողի նրան կապուլտ ծով: —
Ծերուկի վրա պառավը գոռաց —
— Դու հիմար, անմիտ, ծերուկ քավթառած,
Ծնորհք չունեցար փրկանք խնդրելու,
Գոնե մի տաշտակ խնդրեցիր, վոր տա,
Մեր տաշտակը հին ձեզքվել ե վաղուց:

Ծերուկը գնաց դեպ ծովը կապուլտ,
Տեսավ, ծովը նա ծփում ե մեղմիկ,
Ըսկեց կանչել վոսկի ձկնիկին,
Չուկը դուրս լողաց, հարցրեց ծերուկին —
— Ի՞նչ ե հարկավոր, քեզ, իմ ալեփոր,
Նա գլուխ ավեց և պատասխանեց.
— Վոզորմած յեղիր, թագուհի ձկնիկ,
Հայհոյում ե ինձ կինս իմ պառավ,
Հանգիստ չի տալիս խեղճ ալեփորիս,
Նոր տաշտակ ե պետք, ասում ե նա ինձ,
Մեր տաշտակը հին ձեզքվել ե վաղուց:
Յեվ պատասխանեց ձկնիկը վոսկի —

— Տեր աստված քեզ հետ, մի ախրի, գնա,
Այսոր դուք մի նոր տաշտակ կունենաք:

Ծերը տուն դարձավ պառավ կնոջ մոտ,
Պառավի առաջ — նոր փայտե տաշտակ.
Բայց նա սկսեց ել ավելի գոռալ —
— Դու հիմար, անմիտ, ծերուկ քավթառած,
Գնացիր, անխելք, խնդրեցիր տաշտակ,
Ի՞նչ ոգուս, ի՞նչ շահ տաշտակից դատարկ,
Դե գնա, հիմար, նորից ձկան մոտ
Գլուխ տուր նրան և խրճիթ խնդրիր:

Ծերուկը գնաց դեպ ծովը կապուլտ,
(Պտորված տեսավ նա ծովը կապուլտ).
Սկսեց կանչել վոսկի ձկնիկին,
Չուկը դուրս լողաց հարցրեց ծերուկին —
— Ի՞նչ ե հարկավոր, քեզ, իմ ալեփոր,
Նա գլուխ ավալ և պատասխանեց —
— Վոզորմած յեղիր, թագուհի ձկնիկ,
Հայհոյում ե ինձ կինս ավելի,
Հանգիստ չի տալիս խեղճ ալեփորիս,
Խրճիթ ե ուզում կինը կովարար: —
Յեվ պատասխանեց ձկնիկը վոսկի —
— Թող այդպես լինի, խրճիթ կունենաք:

Ծերը յես դարձավ դեպի աղւնը հին,
Տունը հողաշեն ել նա չգտավ.
Դեմը մի խրճիթ վերնասենյակով
Յեվ աղյուսաշար լայն ծխնելույզով:
Նա ուներ կաղնու տախտակից դարպաս:

Պատուհանի տակ պառապն եր նստել,
Նա ծերին նորից անխձեց բաստիկ—
— Դու անմիտ քավթառ, իսկական ապուշ,
Գնացիր, ապուշ, խնդրեցիր խրճիթ,
Յետ դարձիր, գնա, գլուխ տուր ձկնիկին,
Ասա, չեմ ուզում գեղջկուհի մնալ,
Ուզում եմ ազնիվ յես տիկին դառնալ:
Ծերուկը գնաց դեպ ծովը կապույտ,
(Անհանգիստ գաավ նա ծովը կապույտ).
Ըսկսեց կանչել վոսկի ձկնիկին,
Ձուկը դուրս լողաց հարցրեց ծերուկին—
— Ի՞նչ ե հարկավոր քեզ, իմ ալեվոր,
Նա գլուխ տվավ և պատասխանեց—
— Վողորձած չեղիր, թագուհի ձկնիկ,
Կատաղել ե չար կինս ավելի,
Հանգիստ չի տալիս խեղճ ալեվորիս,
Ել նա չի ուզում գեղջկուհի մնալ,
Ուզում ե ազնիվ նա տիկին դառնալ:
Յեով պատասխանեց ձկնիկը վոսկի—
— Տեր աստված քեզ հետ, մի տխրի, գնա:

Ծերը տուն դարձավ պառավ կնոջ մոտ:
Այս ինչ ե տեսնում.— բարձրաբերձ մի տուն.
Մանդուխքի գլխին իր կինը պառավ,
Վրան սամուրե տաքուկ քաթիրա,
Դլխին դիպակե վոսկեթել գլխարկ,
Վզին շարե-շար փայլուն մարգարիտ,
Մատներին վոսկի մատնիքներ անգին,
Վոտքերին կոշիկ կաս—կարմիր կաշվից:
Մոտը ծառաներ հլու—հպատակ,

Ծեծում ե նրանց, նա ժազից քաշում,
Ասում ե ծերը իր պառավ կնոջ.
— Բարև քեզ, խանում, տիկին իմ ազնիվ,
Դո՛հ ես խոմ հիճա, հոգիդ ե հանգիստ,
Բայց վրան գոռաց իր կինը պառավ,
Ուղարկեց ախոռ, ծառայի իրեն:

Մեկ-յերկու շաբաթ անցկացավ, գնաց,
Պառավը նորից կատաղեց սաստիկ.
Ծերուկին ելի քշեց ձկան մոտ.
— Յետ դարձիր, գնա, գլուխ տուր ձկնիկին,
Ձեմ ուզում լինել յես ազնիվ տիկին,
Ուզում եմ լինել ազատ թագուհի:—
Ծերը վախեցավ, աղաչեց նրան,
— Քեզ լ՛նչ պատահեց, գժվել ես գուցե,
Շեն-շնորհք չունես, վոչ խոսել գիտես,
Վողջ յերկիրը դու կծիծաղացնես:—
Բարկացավ ավել կինը այն պառավ,
Ամուսնու աչտին հասցրեց մի ապտակ.
— Ինչպես ես, գեղջուկ, հանդգնում, անգետ,
Վիճել ինձ նման ազնիվ տիկնոջ հետ,
Դու ծովափ գնա, ասում եմ պատվով,
Թե վոր չգնաս, քարշ կտան զոռով:

Ծերուկը նորից ծովի ափ գնաց,
(Ծովը այն կապույտ տեսավ սևացած).
Ըսկսեց կանչել վոսկի ձկնիկին,
Ձուկը դուրս լողաց, հարցրեց ծերուկին—
— Ի՞նչ ե հարկավոր, քեզ իմ ալեվոր,—
Նա գլուխ տվավ և պատասխանեց—

—Վողորմած յեղիք, թագուհի ձկնիկ,
Կովում ե դարձյալ կինը իմ պառավ,
Ձի ուզում լինել ել ազնիվ տիկին,
Ուզում ե լինել ազատ թագուհի:
Յեվ պատասխանեց ձկնիկը վոսկի —
—Տեր աստված քեզ հետ, մի տխրի, գնա,
Թող կինդ ազատ թագուհի դառնա:

Ծերունին նորից կնոջ մոտ յեկավ,
Դեմը ապարանք, պերճ, արքայական,
Պալատում տեսավ նա իր պառավին,
Սեղան եր նստել, դառած թագուհի:
Ծառայում էյին իշխաններ ազնիվ,
Նրան գինիով պատվում թանկագին,
Մեղրաբլիտ եր նա ուտում քաղցրահամ.
Նրա շուրջ բոլոր անեղ պահագործ,
Ուսերին փոքրիկ կացիներ սրած:
Ծերը վոր տեսավ, վախեցավ սաստիկ,
Խոնարհվեց, ընկավ վոտքերը պառավի,
Ասավ,—Վողջ յեղիք, հզոր թագուհի,
Գոհ ես խո՞մ հիմա, հանգիստ ե հոգիդ:
Նրան չնայեց պառավը իսկի,
Հրամայեց նրան վճռել հեռու:
Առաջ վազեցին իշխաններն ազնիվ,
Խփեցին մեջքին և վզակոթին,
Դռներում նրան պահագործն աչն
Ուզեց կտրատել սուր կացիներով,
Ամբոխը գրսում վրան ծիծաղեց—
—Տեղն ե քեզ, անտաշ և հիմար,—ասեց,
—Քեզ համար, անտաշ, թող խրատ լինի,
Վերմակիդ չափով վոտքերդ մեկնի:

Մեկ-յերկու շաբաթ անցկացավ գնաց,
Պառավը նորից կատարեց սաստիկ,
Ուղարկում ե նա իր իշխաններին,
Վոր գտնեն, բերեն իր մոտ ծերուկին.
Յերբ գտան բերին, նա ասաց ծերին—
—Յետ դարձիր, գնա, գլուխ տուր ձկնիկին,
Ձեմ ուզում, ասա, լինել թագուհի,
Ուզում եմ դառնալ ծովի տիրուհի,
Ովկիան—ծովում ապրել եմ ուզում,
Վոր ինձ ծառայի ձկնիկը վոսկի,
Ուր վոր ուղարկեմ, նա իսկուչն լսի:
Ծերուկը նրան չհակաճառեց,
Յեվ վոչ մի տրտունջ չհայտնեց իսկի.
Նորից նա դիմեց դեպ ծովը կապույտ:
Փոթորկվել եր խիստ, ծովը սևացել,
Ալիքներն էյին ուռել և փքվել,
Փրփրում էյին և վռնում զափան:
Նա կանչեց դարձյալ վոսկի ձկնիկին,
Ձուկը գուրս լողաց, հարցրեց ծերուկին—
—Ի՞նչ ե հարկավոր, քեզ իմ ալեվոր,—
Նա գլուխ տվավ և պատասխանեց—
Վողորմած յեղիք, թագուհի ձկնիկ,
Ինչ անեմ չես այդ նգովյալի հետ,
Ել չի կամենում լինել թագուհի,
Ուզում ե դառնալ ծովի տիրուհի,
Էզում ե ապրել Ովկիան—ծովում,
Վոր դու ել նրան լսես, ծառայես,
Ուր վոր ուղարկի, իսկուչն կատարես:
Ել վոչինչ չասաց ձուկը ծերուկին,
Ձուրը նա միայն ճողփեց իր պոչով,

Ու գնաց, սուզվեց խորքերը ծովի:
Ծերուկը յերկար մնաց ծովափին,
Բայց չարժանացավ նա պատասխանի:
Ծերունին քայլեց, յեկավ կնոջ մոտ,
Դիմացը դարձյալ տունն էր հողաշեն,
Տեսավ նա շեմքին պառավին նստած,
Առաջն էլ կոտրած տաշտակն էր ընկած:

ՀԵՐՅԱՆ ԿՈՍԵ ԱՐԱՐԻԿԻ ՄԱՍԻՆ
1832

Այնտեղ անհայտ մի աշխարհում,
Յոթը սարից այն կողմ, հեռու,
Կար Դաղոնը՝ մի թագավոր,
Ձահել որից միշտ փառավոր:
Հարեվանին իր շատ հաճախ
Նեղացնում էր նա քաջ, անվախ,
Բայց ծերության իր որերին
Վերջ տալ ուզեց նա մարտերին,
Ապրել ուզեց խաղաղ կյանքով:
Բայց հենց այստեղ դրացիք խռով
Շատ նեղեցին թագավորին՝
Նրան սաստիկ փաս բերին,
Սահմանները իր տերության
Ուղեց պահել նա անսասան,
Իրա համար նրան այստեղ
Պետք էր մի մեծ բանակ անեղ:
Ձորավարներ կային անքուն՝
Բայց թշնամուն չեցին հասնում:
Սպասեցին թե հարավից,
Ձորք էր թափվում արևելքից.
Վերջ կապին նրան այստեղ,
Ծովից կգար հյուսիս անեղ:
Քիչ էր մնում նա լաց լիներ,
Դաղոն արքան քունը կորցներ.
Ել ինչ կյանք կար նրա համար, —

Յեվ ոգնության համար ահա
Նա դիմում է մի իմաստուն
Աստղագուշակ ծեր ներքինուն:
Սուրհանդակն է նրան կանչում
Դադոնի մոտ: Յեվ իմաստուն
Ծերն է գալիս, միջից պարկի
Մի աքաղաղ հանում վոսկի:
— Դու նստացրու այս թռչունին,—
Դիմեց այսպես նա արքային,
Զողի վրա և կղառնա,
Նա քեզ համար պահակ անմահ:
Թե վոր շուրջը խաղաղ լինի՝
Սա ել հանգիստ, լուռ կընստի,
Բայց թե դրսի կողմից սկսված
Քո դեմ կռիվ լինի հանկարծ,
Կամ ողորմական ուժ հարձակվի,
Կամ մի ուրիշ փորձանք լինի՝
Իմ աքլորը այն վայրկյանին
Իր կատարը կբարձրացնի,
Զիլ կը կանչի, կը թփրտա,
Ու նույն կողմը նա շուռ կգա:—
Յեվ շնորհակալ յեղավ արքան,
Յեվ խոստացավ վոսկի նրան:
— Յես փոխարեն այս լավության,—
Գոչեց արքան գոհ, բարձրաձայն,
— Քո առաջին կամքը— հրաման
Կը կատարեմ իմի նման:

Յեվ աքլորը նստած ձողին,
Սկսեց հսկել սահմաններին:

Թե սպառնար վտանգ հանկարծ,
Հավատարիմ պահակ դառած,
Նա կը շարժվեր, կը թփրտար,
Հենց այն կողմը նա շուռ կգար,
Յեվ կը գոռար— կի՛ր ըի՛կ կի՛ր և,
Դեհ, վաչելիբ հանգիստ դու քուն:
Դրացիները հանգստացան,
Չեն հարձակվում արգեն նրանք:
Դադոն արքան ահ ներշնչեց
Ամեն կողմից նրանց ճնշեց:
Տարիք անցան խաղաղ, անպարտ,
Յեվ աքլորն է նստած հանդարտ:
Մի որ հանկարծ մեծ աղմուկից
Դադոն արքան դարթնեց քնից:
— Ժողովրդի հայր— թագավոր,
Զորավարը գոչեց հզոր,
— Տեր, արթնացիր. աղետ է մեծ.
— Իմ պարոնայք, լինչ պատահեց:—
Հարցրեց արքան հորանջելով.
— Ել լինչ յեղավ, եդ ո՞վ է, ո՞վ:
— Աքաղաղը նորից կանչեց,—
Զորավարը պատասխանեց.
Վողջ քաղաքում աղմուկ և ահ
Արքան տեսավ ձողի վրա
Իր աքլորն է հա թփրտում,
Դեպ արևելք անվերջ նայում:
— Ուշացնելու կարիք չկա,
— Հեյ ժողովուրդ, ձիանց վրա...
Նա արևելք դորք ուղարկեց,
Ավագ վորդին առաջնորդեց:

Յեւ աքլորը հանգստացավ,
Արքան նորից խոր քուն մտավ:

Ութ որ անցավ, իսկ այն գործից
Լուր չէր գալիս վոչ մի կողմից,
Յեւ կռվում են, թե չեն կռվում,
Ծեր Դադոնին չեն հաղորդում:

Յեւ աքլորը նորից կանչեց.
Արքան ելի գորք հավաքեց.
Յեւ այս անգամ կըրտսեր վորդին՝
Ուզարկվում է փրկել մեծին:

Աքաղաղը լռեց նորից,
Բայց լուր չկա վոչ մի կողմից:
Անցավ գնաց ութ որ կրկին
Վախը պատեց մարդկանց հոգին:

Աքաղաղը նորից կանչեց.
Յերրորդ անգամ գորք հավաքվեց.
Դեպ արևելք արքան նրանց
Ինքը տարավ տարակուսած,

Ձորքն է գնում որ ու գիշեր,
Վոչ վոք իր մեջ ել ուժ չուներ:
Արյան դաշտի, իջևանի,
Վոչ բարձրացող գերեզմանի—
Դադոն արքան չհանդիպեց:
—Ա՛յ քեզ հրճք, նա մտածեց:
Յերբ ութերորդ որը անցավ,
Բարձր սարեր արքան տեսավ,
Իսկ արանքում ահա պայծառ
Մի մետաքսե մեծ տաղավար:

Յեւ սքանչելի այնտեղ անդորր...
Իսկ նեղ կիրճում և շուրջ բոլոր
Ձորք եր ջարդված, թափված մնում:
Դեպ վրանն է արքան դիմում.
Ինչ սոսկալի՛, գա՛րջ տեսարան...
Նրա առաջ յերկու—տղան,
Անսաղավարտ և անզրահ,
Անկենդան են ընկած ահա,
Ձույգ սրերը իրար խրած,
Իսկ ձիերը, մարգում անսանձ,
Թափառում են այն վտտահար
Յեւ արչունոտ խոտի վրա:
—Ո՛հ, վորդինե՛ր. — լացեց արքան.
—Ավա՛ղ, ավա՛ղ, ցանցն ընկան
Իմ զույգ բազեն արադաթեվ,
Ավա՛ղ մոտ է մահը իմ սև...
Յեւ բոլորը լացին մեկտեղ,
Յեւ դղրդաց, — տնջաց ահեղ
Ձորի խորքը, սիրտը սարի,
Բացվեց փեշը տաղավարի,
Շեմքին աղջիկ՝ մի դիցունհի,
Շամախանի պերճ թագունհին.
Արշալույսի նման փայլեց
Յեւ արքային լուռ վողջունեց:
Արևի դեմ—ինչպես մի բու,
Լռեց արքան արյունարբու,
Նայեց նրան և մոռացավ
Մահը վորդոց և ամեն ցավ:
Իսկ նա ժպտաց ծեր Դադոնին,
Յեւ խոնարհվեց միչև դետին,

Ձեռքը հետո զգուշ բռնեց,
Իր վրանը նրան բերեց:
Հյուրասիրեց նրան սիրով,
Ամեն տեսակ բարիքներով.
Յեվ քնացրեց նա արքային,
Տակը փռեց խառ անկողին:
Ամբողջ յոթ որ անցավ, գնաց.
Նստած խոնարհ նրա դիմաց,
Դադոն արքան քեֆ եր անում,
Յեվ կախարդված նրան նայում:

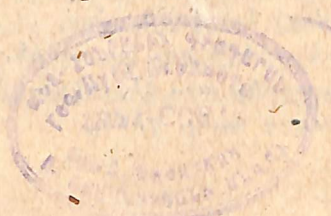
Վերադարձի ճամբեն արքան
Իր վողջ ուժի հետ մարտական,
Յեվ աղջկա հետ այն ջահել.
Նա վազուց եր արդեն բռնել...
Նրա առաջ լուրն եր վազում,
Յեղած, չեղած բաներ պատմում.
Յեվ քաղաքի դարպասներում
Ժողովուրդն ե դիմավորում,
Հետևելով ձիակառքին,
Պերճ թագուհուն և Դադոնին:
Վողջունում ե արքան նրանց,
Ու նրանց մեջ տեսնում հանկարծ,
Սարակինյան գլխարկ հագած,
Կարապի պես վողջ ձերմակած,
Հին բանկամ իր նիրքինուն:
—Միշտ վողջ յեղիր, հա՛յր իմաստուն,—
Դիմեց արքան,—ասա, խոսի՛ր,
Դե, մոտ արի և հրամայիր:
—Արքա՛ս,—ասավ ծեր ներքինին,

—Ժամն ե մաքրել հաշիվը հին,
Հիշիր, խոսք ես տվել ինձ դու՛
Լավությունս վարձատրելու,
Յեվ առաջին կամքս—հրաման
Կատարելու քնի նման,
Ինձ նվիրիր այդ դիցուհուն՝
Շամախանի պերճ թագուհուն:
Թագավորը շատ վարմացավ,
—Քեզ ի՞նչ յեղավ,—նրան ասավ,
—Թե սատանա մեջդ մտավ,
Կամ թե խելքդ գուցե թռավ,
Յեվ ի՞նչ մտցրիր գլուխդ այդպես.
Խոստացել եմ, ճիշտ ե, յես քեզ,
Ամեն ինչին չե՛ս սահման կա,
Դու պետք չունես այս աղջկա
Յեվ լավ գիտես, թե ով եմ յես,
Խնդրիր ինձնից ինչ վոր ուզես,
Իշխանություն, կամ գանձ և փող:
Իմ ախոռից ձի արշավող,
Կեսը խնդրի իմ յերկրի...
—Վոչինչ քեզնից յես չեմ ուզի,
Ինձ նվիրիր այդ դիցուհուն.
Շամախանի պերճ թագուհուն:
Ասաց ծերը ի պատասխան:
—Թ՛քեց արքան,—տեսեք սրան:
Ինձնից վոչինչ չես ստանա,
Քանի վողջ ես, կորի՛, գնա՛,
Զուր մի տանջի դու քո հոգին,
Դե, հեռացրեք այս ծերուկին:
Ծերը ուզեց ասել, վիճել

Արքաների հետ լավ չե կովել:
 Գավազանով արքան խփեց,
 Լայն ճակատին. ծերը փովեց,
 Շունչը փչեց:—Յնցվեց մոլոր
 Վողջ քաղաքը:—Աղջիկն եր վոր,
 Մեկ—հի, հի, հի, մեկ—հա, հա, հա,
 Մեղքից կարծես չեր վախում նա:
 Թեպետ արքան շատ եր հուզված,
 Բայց աղջկան նա մեղմ ժպտաց.
 Քաղաք մտավ զորքի հետ հոծ,
 Մեկ ել լավեց թեթե զնգոց,
 Վողջ քաղաքը հանկարծ տեսավ,
 Վոր աքլորը ձողից թռավ,
 Զիակառքին հասավ, թառեց,
 Յեվ արքայի գլխին նստեց,
 Կտցահարեց, խփեց գլխին,
 Ու վեր ճախրեց... նույն վայրկյանին
 Դադոն արքան կառքից ընկավ,
 Խոր ախ քաշեց, հետո մեռավ,
 Թագուհին ել կորավ հանկարծ,
 Կարծես վոչինչ չեր պատահած...
 Հեքյաթը սուտ, բայց ակնարկող,
 Զահեկներին լավ դաս տվող:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	62
Հեքյաթ թագավոր Սալթանի մասին	7
Հեքյաթ ձկնորսի և ձկնիկի մասին	43
Հեքյաթ վոսիկ աքլորիկի մասին	53

023

Քարտ. Հո. Պողոսյան
Անվանաթերթը՝ Արարատ Դարեբյանի
Տեխ. խմբագրի՝ Լ. Ոհանյան
Սրբազրիչներ՝ Հ. Մանուկյան, Հ. Դուրխանյան

Գլավխտի լիազոր Կ-4480, Հրատ. 3885, Տիրաժ 3000, Գառվեր 121

Պետհրատի տպարան. Յերեան, II Կնունյանցի, № 4

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

« Ազգային գրադարան »

NL0395391

256

4839

QMLC 27- 80 W.
4890E 1A- 80 W.